

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Пугачова Н.С., асп.
ЖНАЕУ
stasiy.ztgirl@mail.ru

Постановка проблеми та наліз останніх досліджень.

Практика господарювання свідчить, що останніми десятиліттями в Україні посилюються кризові явища в екологічній сфері, подальше поглиблення яких змушує враховувати екологічну складову в організації економічної діяльності та поставити її в ряд основних пріоритетів розвитку країни.

Масштаби екодеструктивних змін у різних регіонах є неоднаковими. В одних спостерігається незначне погіршення екологічної ситуації, в інших маємо говорити про екологічну кризу. У різних галузях і регіонах значно відрізняються можливості розв'язання екологічних проблем.

Дослідження менеджменту екологічних інновацій [1] свідчить про приділення значної уваги засобам екологізації аграрної діяльності. Однак майже не приділяється уваги актуальній темі їх оптимізації залежно від ситуації в галузі та регіоні. Значні відмінності можливостей застосування конкретних методів екологізації спричиняють необхідність створення методологічних підходів до екологізації діяльності сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні.

Слід відзначити, що досить широке коло питань щодо екологічних інновацій, інноваційного розвитку та інноваційного менеджменту розглянуто в працях вітчизняних науковців, зокрема у дослідженнях Н. В. Зіновчук, В. І. Захарченко, Н. Н. Меркулова, С. М. Ілляшенко, Л. Г. Мельника, О. В. Прокопенко,

С. Дорогунцова і А. Федорищевої, О. Ф. Балацького, Є. В. Садченко та С. К. Харічкова.

Мета та методика дослідження. Метою статті є обґрунтування необхідності посилення екологізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, як складової регіональної економіки. Теоретичною та методологічною основою дослідження є загальні положення економічної теорії, класичні та сучасні концепції екологізації діяльності аграрних підприємств, а також надбання аграрної науки з питань інноваційної діяльності аграрного сектору України.

Основний матеріал. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери, а інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [2].

У сфері охорони довкілля інновації поділяють на чотири групи:

- імітація – повторення вже існуючих інновацій (наприклад, упаковки багаторазового використання для прального порошку);
- трансфер – інновації – передача нововведень з однієї технологічної галузі в іншу;
- ретельно розроблені та проведені інновації;
- інноваційний прорив – реалізація нових, до цього часу не існуючих інновацій [3].

За рівнем впливу на навколишнє природне та соціальне середовище інновації поділяють на радикальні (наприклад,

перехід на безвідходні, ресурсозберігаючі й ресурсощадні виробництва) та модернізуючі (наприклад, «зелена» модернізація) [4].

До основних причин повільного впровадження інновацій відносять також такі:

- в Україні не задіяні механізми підтримки інноваційної діяльності, ефективність яких підтверджена досвідом багатьох інших країн;

- недостатньо досвідчених фахівців у галузі комерціалізації технологій та інноваційного менеджменту;

- існує значний брак часу від розроблення інновації до її впровадження (так, патент з проведенням експертизи винаходу на світову новизну в Україні видається лише через 4–5 років після подання заявки, внаслідок чого втрачається новизна винаходу й актуальність його впровадження)[5].

Також, впровадження екологічних інновацій не підтримується ринком України. Оскільки вирошуючи екологічну продукцію (якість якої хоч і буде кращою, але й ціна буде вищою, а термін зберігання та придатності до вживання коротший), сільськогосподарське підприємство ризикує зазнати збитків. У багатьох випадках менш ризикованим для нього є виробництво продукції не завжди якісної, проте, дешевої.

Відомо, що відступ від інноваційного розвитку, навіть зниження його темпів, є негативним для суспільства і в ряді випадків був початком деградації нації. Проте в більшості випадків інноваційна діяльність спрямована головним чином на досягнення економічної ефективності. Однак, аналіз ступеня ризику інноваційних проектів свідчить про те, що далеко не завжди вдається досягти бажаного результату. Екологізації інноваційної діяльності взагалі приділяється недостатньо уваги. І тому ступінь екологічної безпеки інноваційної діяльності є досить низьким. На рис. 1 побудована матриця, яка ілюструє можливі результати

розвитку інноваційної діяльності в Україні. Вона свідчить про необхідність розробляти, впроваджувати та просувати на ринку екологічні інновації.

Екологічна безпека інновацій	Висока	Тимчасова екологізація розвитку з подальшим посиленням економічного занепаду	Екологічно збалансований сталий розвиток економіки
	Низька	Посилення еколого-економічної кризи	Тимчасове економічне піднесення, кінцевим етапом якого є екологічна криза

Рис. 1. Матриця альтернатив розвитку економіки регіонів України на основі інновацій

Джерело: [6]

На думку вітчизняних учених С. М. Ілляшенка, О. В. Прокопенко, екологічні інновації – зміни в соціально економічному розвитку системи господарювання, які поряд із позитивним соціально-економічним ефектом поліпшують стан довкілля або значно зменшують негативний вплив на нього [7].

Управління екологізацією інноваційної діяльності здійснюється на трьох рівнях: управління фундаментальними і прикладними дослідженнями на державному рівні; управління фундаментальними і прикладними дослідженнями (а також впровадження) в рамках окремих корпорацій; розвиток сфери дрібного дослідницького бізнесу [8].

Одним із факторів, від якого залежить якість довкілля, є розмір коштів, використаних на охорону довкілля. Нині на охорону довкілля в середньому по планеті витрачається лише

0,9 % ВВП. Витрати деяких країн становлять від 1,1 до 1,9 % ВНП (у порядку зменшення частки ВНП: Данія, Німеччина, США, Швеція, Швейцарія, Великобританія, Польща, Японія, Нідерланди, Австрія, Франція). За даними зарубіжних дослідників [6], людська цивілізація може розраховувати на сталий розвиток лише в тому випадку, якщо зуміє збільшити продуктивність використання ресурсів хоча б у чотири рази (удвічі скоротити їх витрати з одночасним подвійним підвищенням віддачі від використання ресурсів).

Висновки та пропозиції. Оцінка еколого-економічної ефективності та необхідність екологічного спрямування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, доведена досвідом економічно розвинених країн, є безальтернативною для України. Її роль з часом лише посилюватиметься в умовах поглиблення екологічної кризи, глобалізації та інтелектуалізації світової економіки.

Таким чином, особливості розвитку аграрного сектору України вимагають створення оригінального, адаптованого до вітчизняних умов мотиваційного механізму екологізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональної специфіки, а також розробки інструментів просування екологічних інновацій на ринках, територіях, де функціонують дані підприємства у напрямку формування споживчого екологічно спрямованого попиту.

Список використаної літератури

1. Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В. Менеджмент екологічних інновацій: навч. посіб. / С. М. Ілляшенко, О. В. Прокопенко // – Суми: Вид-во СумДУ, 2003. – 266 с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 36. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
3. Пелих О. О. Мотиваційний механізм підвищення ефективності управління підприємством: автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / О. О. Пелих. – Донецьк, 2001. – 20 с.

4. Екологічне управління: підручник / [В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.]. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.

5. Патон Б.Є. Інноваційний шлях розвитку України/ Б.Є. Патон // Матеріали наукової конференції [Україна на порозіXXI століття: уроки реформ та стратегія розвитку], 15–16 листопада2000 р. – К., 2000. – С. 60–63.

6. Дубницький В. І. Теоретичні аспекти підвищення потенціалу екологізації інноваційної діяльності промислових підприємств старопромислових регіонів / В. І. Дубницький, Н. В. Даниліна // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». – 2012. – Вип. № 1. –С. 68–74.

7. Ілляшенко С. М. Формування ринку екологічних інновацій: економічні основи управління: монографія / С. М. Ілляшенко, О. В. Прокопенко. – Суми: ВТД «Университетская книга», 2002. – 250 с.

8. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д. М. Черваньов, Л.І. Нейкова. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 514 с.